

FINSK KRÖNIKA

Sedan den senaste finska krönikan publicerades för snart tre år sedan (NTfK 1977, s. 180 ff.) har kanske inte så mycket hänt som den rätt långa mellantiden ger anledning att förmoda. Medan 1970-talets första år i Finland kännetecknades av en kriminalpolitisk reformiver som ledde till flere omfattande förnyelser i gällande lag, var decenniets sista år tämligen intetsägande. Några mer märkbara lagreformer har ej på straffrättens område genomförts sedan år 1976, då lagstiftningen om villkorlig straff och trafikfylleri reviderades. De lagändringar som kan noteras efter detta är till sin karaktär nästan helt tekniska.

1. *Ändrad och ny lagstiftning*

Några mindre förändringar har skett i lagstiftningen rörande de särskilda brotten. Då lagstiftningen om Finlands flagga reviderades år 1978 reviderades även de straffstadganden som anknyter till Finlands flagga och vapen. I lagen om Finlands flagga intogs ett stadgande som kriminaliserar bl. a. obehörigt bruk av republikens presidents flagga eller annan statsflagga, samt saluförande av flagga »som till färg, eller proportioner klart avviker från flagga som avses i denna lag«. En liknande kriminalisering intogs i lagen om Finlands vapen.

I strafflagen har bland brotten mot offentlig myndighet och allmän ordning även ingått ett stadgande om skymfande av Finlands flagga eller vapen. Stadgandet aktualiserades år 1974 då HD dömde en konstnär och medlemmarna i en konstnämnd till bötesstraff bl. a. på basen av detta stadgande. Konstnären hade målat en tavla i form av Finlands vapen, men bytt ut det krönta lejonet mot ett svin. Tavlan hade av konstnämnden blivit antagen till en årsutställning för unga konstnärer och utställd där. Polisen ingrep dock och både konstnären och konstnämnden dömdes av alla rättsinstanser till straff.

Efter HD-avgörandet ifrågasattes i den allmänna debatten bl. a. behovet av en särskild kriminalisering till skydd för Finlands flagga och vapen. Nu då en lagreform på denna punkt blev aktuell hade denna debatt dock uppenbarligen fallit i glömska: det tidigare stadgandet i SL 16:16 bibehölls sakligt rätt oförändrat, men med något sänkt straffhot (straffmaximum böter i stället för 3 mån. fängelse).

År 1978 fick Finland en ny lag om aktiebolag. I samband med denna lagreform tillkom även några nya straffstadganden. För att effektivera vissa av den nya lagens stadganden om registrering, rösträtt och bokslut etc. intogs i själva aktiebolagslagen två straffstadganden, det ena om aktiebolagsbrott det andra om aktiebolagsförseelse. Samtidigt kompletterades strafflagen med ett nytt stadgande om »olovligt yppande av samfunds eller stiftelses affärs- eller yrkeshemlighet«. Enligt stadgandet bestraffas medlem av styrelsen eller förvaltningsrådet eller verkställande direktör, revisor, likvidator eller annan med dem jämförlig person som olovligen yppar affärs- eller yrkeshemlighet varom han i sin syssla fått kännedom (SL 38:3 mom. 2).

År 1978 reviderades även den tidigare lagen om illojal konkurrens. I den nya lagen, L om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, ingår även vissa straffstadganden (konkurrensbrott och -förseelse, missbruk av affärshemlighet samt

givande respektive tagande av muta). Även i den nya Tullagen som tillkom samma år ingår vissa straffstadganden, men deras betydelse är knappast så stor, trots att även de gäller en sektor av modern ekonomisk brottslighet.

I denna krönika har det upprepat funnits skäl att beröra de straffverkställighetsreformer som genomfördes genom det s.k. Straffverkställighetspaketet (Finsk krönika NTfK 1974, s. 286 ff. och 1975, s. 296 f.). Även i denna krönika måste reformen beröras, nu genom att notera ett bakslag.

En av intentionerna med reformen var att öka verkställigheten av fängelsestraff i öppna anstalter. Detta gjorde man bl. a. genom att ge en person som dömts till förvandringsstraff för böter eller som omedelbart dömts till ett fängelsestraff på högst två år (eller till en kombination av dessa straff) rätt att avtjäna sitt straff i öppen anstalt. Då man år 1974 var medveten om att det ej fanns ett tillräckligt antal platser i de öppna anstalterna för att reformen genast skulle kunna bli till fullo realiserad, förordnade man att lagen till denna del skulle träda ikraft först år 1978.

År 1977 insåg man att tillräckligt med platser ej skulle komma att finnas i de öppna anstalterna ännu år 1978. Man fattade därför ytterligare ett beslut om respit: de nya stadgandena om verkställighet i öppen anstalt skulle tas i fullt bruk först från och med början av juli år 1979.

Före detta datum fann man sig dock tvungen att helt retirera från den ursprungliga intentionen. Stadgandet i förordningen om verkställighet av straff (4:2) skrevs nu om. I det nya stadgandet fastslås det ej längre att de kortare fängelsestraffen *skall* avtjänas i öppen anstalt, utan justitieministeriet har nu fått rätt att förordna att kortare straff avtjänas i öppen anstalt. Det som tidigare var en omedelbart på lag baserad rättighet för person dömd till kortare fängelsestraff, har således nu decimerats till en möjlighet som står öppen efter beslut av justitieministeriet.

I senaste finska krönika (NTfK 1977, s. 186 ff.) berättades om Förseelsebotarbetsgruppens och Förseelseavgiftsarbetsgruppens betänkanden. Det fortsatta arbetet på de förslag som indgår i dessa betänkanden har ännu ej lett till något konkret resultat, även om ett utkast till regeringsproposition i ämnet lär föreligga inom justitieministeriet. År 1979 tog man däremot i Finland i bruk en ny penningpåföljd (kontrollavgift) att användas mot passagerare på trafikmedel som ej kan uppvisa giltig biljett.

Kontrollavgiftens tillämpningsområde är rätt begränsat. Den kan nyttjas enbart mot person som fyllt 15 år (vilket även är det lägsta åldern för straffansvar i Finland) och den är alternativ till de egentliga straffrättsliga påföljderna. Kontrollavgiften kan uppbäras enbart för biljettlös färd inom kollektiv spårtrafik (tåg, spårvagn) samt i Helsingforsregionen därtill på vissa bussar och färjor.

Den nya lagen om kontrollavgifter skapade även en ny kategori lagövervakare, biljettkontrollörer. I lagen ges dessa vissa rättigheter och maktbefogenheter, bl. a. rätt att gripa passagerare som misstänks åka utan giltig biljett och ej på ett tillförlitligt sätt kan bestyrka sin identitet. Biljettkontrollörerna har även erhållit en viss rätt till (offentligrättsligt) nödvärn, vartill de erhållit det straffrättsliga skydd som två nya kriminaliseringar erbjuder. Den som med våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra kontrollör i hans verksamhet kan dömas för motstånd mot biljettkontrollör, medan den som vilseleder kontrollör genom att uppge fel namn etc. kan dömas för vilseledande av biljettkontrollör. För det första brottet

är det högsta straffhotet sex månader fängelse, medan det andra brottet är ett rent bötesbrott.

Finland hör till de stater där beslut om häktning ej behöver fattas av domstol. I praktiken fattas även häktningsbeslut vanligen av en polismyndighet. I detta avseende skedde år 1979 en viss revision av lagstiftningen. Samtidigt som stadgandena om förutsättningarna för häktning i samband med att domstolen ger sitt slutliga avgörande reviderades (varvid möjlighet till häktning bl. a. öppnades för att hindra fortsatt brottslig verksamhet i fall då den dömde med korta mellantider förövat flere småbrott), översågs även stadgandet om de myndigheter som är häktningsberättigade (SP 22 §). Några egentliga förändringar skedde härvid ej, men stadgandet fick en modernare utformning.

Även en annan lagändring berör häktningsfrågan. Då vissa stater såsom förutsättning för utlämning uppställer att beslut om häktning fattats av domstol, och finsk domstol ej kunnat uttala sig om häktningsfrågan förrän rättegången anhängiggjorts vid den, har utlämning i vissa fall ej kunnat bli genomförd. Genom en ändring av lagen om utlämning för brott har detta missförhållande nu rättats till. Då fråga är om utlämning för brott kan domstol behandla frågan om häktning separat och, ifall den finner att skäl därtill föreligger, utfärda en häktningsorder.

Under de senaste åren har vissa reformer som gäller rättegången i hovrätt och högsta domstolen genomförts i Finland. Även i detta sammanhang kan detta vara värt en notering: stadgandena om ändringsökande från underrätt till hovrätt samt om rättegången vid hovrätt ändrades år 1978, och motsvarande stadganden om ändringsökande till, samt rättegången vid, högsta domstolen år 1979. De största ändringarna medförde detta för högsta domstolens vidkommande: HD kan idag, i motsats till vad tidigare varit fallet, betecknas som en prejudikatdomstol.

2. Regeringspropositioner till riksdagen

I denna krönika är det möjligt att redovisa endast för två regeringspropositioner till riksdagen, den ena med förslag till vägtrafiklag och den andra med förslag till reform av lagstiftningen om sammanträffande av brott. I övriga fall där lagstiftningsreformer är aktuella fortsätter ännu beredningsarbetet. Detta gäller t. ex. för lagstiftningen om unga förbrytare (varom redogjorts i Finsk krönika NTfK 1977, s. 188), där beredningsarbetet nu överförs till justitieministeriets laggranskningsavdelning. Arbetet på att reformera lagstiftningen om villkorlig frihet (se Finsk krönika, NTfK 1977, s. 187) förefaller däremot helt ha avstannat.

Arbetet på att revidera gällande Vägtrafiklag (från år 1957) har pågått under hela 1970-talet. Detta arbete har delvis berörts i en tidigare krönika (NTfK 1973, s. 313 f.). Därtill har reformen av trafikfylleristadgandena, som till en början bereddades inom ramen för en total revidering av vägtrafikrätten, men senare utbröts till en separat fråga, berörts (NTfK 1977, s. 299).

Den aktuella regeringspropositionen baserar sig framför allt på betänkanden som en parlamentarisk kommitté, tillsatt år 1972 med uppgift att bereda en totalrevision av vägtrafiklagstiftningen, avgav år 1975. En första regeringsproposition i ämnet avläts redan år 1978 till riksdagen (RP 1978:264), men på grund av obstruktion mot förslaget hann detta förslag ej slutbehandlas förrän riksdagen upplöstes och nyval förrättades. En andra omarbetat proposition avläts efter riksdagsvalet år 1979 (RP 1979:74).

Gällande Vägtrafiklag är kortfattad med karaktär av ramlag. Den kompletteras av flere förordningar som innehåller de mer substantiella reglerna om vägtrafik, trafikövervakning, motorfordon etc. I förslaget till ny vägtrafiklag föreslås att den nya lagen skulle vara betydligt mer omfattande än den gällande. I lagen skulle intas alla de viktigaste trafikreglerna samt även de mest centrala stadgandena angående trafikreglering, åtgärder som förutsätts med anledning av trafikolycka, krav som skall ställas på fordonsförare etc. Lagen skulle vara indelad i nio kapitel och ha över hundra fler paragrafer än gällande lag.

Ett av lagens kapitel skulle gälla trafikbrott. Dessa brott skulle vara äventyrande av trafik, grovt äventyrande av trafik, trafikfylleri (motorlöst fordon), trafikflykt, körande utan körkort och trafikförseelse. Förslaget har på denna punkt givit upphov till livlig debatt och i vissa fall stark kritik, framför allt kanske från olika bilistorganisationers sida.

Kritiken har dels gällt utformningen av straffstadgandet för grovt äventyrande av trafik. I förarbetena till lagen och i den första regeringspropositionen utgick man från att straffstadgandet skulle bestå dels av en allmän regel och dels av vissa explicit uppräknade exempelfall då fråga bör anses vara om grovt äventyrande av trafiken. Bland dessa exempelfall fanns bl. a. att fordonsförare använder körfält som är avsett för mötande trafik, trots att risken för sammanstötning är uppenbar på grund av mötande fordon eller otillräcklig sikt, samt att fordonsförare framför sitt fordon med en hastighet som med minst 30 km/h överstiger tillåten hastighet.

Kritiken mot denna utformning blev så stark att man i den nyare propositionen helt avstått från exempelförteckningen och nöjt sig med en allmän regel. Även en annan punkt i förslaget som kritiserats kan nämnas. I förslaget utgår man från att vägfrikant med det snaraste skall göra anmälan till polisen om olycka vari någon omkommit eller svårt skadats. Underlåtenhet i detta fall kunde bestraffas åtminstone enligt bl. a. stadgandet i lagen (trafikförseelse). Mot detta har man invänt att denna skyldighet de facto söndergrusar den tidigare gällande principen om att till brott skyldig person ej behöver bidra till utredandet av sitt eget brott.

Även den andra regeringspropositionen grundar sig på ett utredningsarbete som fortgått under hela 1970-talet. De gällande stadgandena om brottskonkurrens i SL 7 kap. har redan länge ansetts vara föråldrade och oändamålsenliga. Stadgandena förutsätter ju att skillnad görs mellan ett enskilt brott, brott i ideell konkurrens, brott i realkonkurrens och fortsatt brott. För ett enskilt brott samt för brott i ideell konkurrens och för fortsatt brott utdöms ett enda straff, medan ett särskilt straff utdöms för ett vart brott i realkonkurrens varefter straffen sammanläggs. Sammanläggningen sker i vissa fall enligt absorptionsprincipen och i vissa fall enligt en mildrad asperationsprincip. Ifråga om böter fastställs det totala straffet därtill genom sammanräkning och ej genom sammanläggning.

I den regeringspropositionen som regeringen nu avlätit till riksdagen (RP 1980:84) förutsätts att en princip om enhetsstraff realiseras. På samma sätt som t. ex. i Danmark och Sverige skulle man frångå ett särskiljande av olika konkurrensformer och alltid även då fråga är om flere brott utdöma ett enda straff. Latituden inom vilken det gemensamma straffet skulle utdömas, skulle bildas utgående från den strängaste latituden för de aktuella brotten. Ett gemensamt fängelsestraff på viss tid skulle få överstiga den nämnda latituden med högst två

år, men dock aldrig vara strängare än maximistraffen för de olika brotten sammanlagda. Det gemensamma bötesstraffet skulle vara högst 180 dagsböter. Minimum åter för det gemensamma straffet skulle vara det strängaste minimistraffet för något av de aktuella brotten.

Enligt propositionen skulle ett gemensamt straff utdömas oberoende av om de skilda brotten lagförs vid ett eller flere rättegångstillfällen. Även om lagföringen av någon orsak skett vid skilda tillfällen och flere straff utdöms, bör dessa således ersättas med ett gemensamt straff senast i verkställighetsskedet. Från denna regel föreslås dock ett undantag. Ifall en person för flere skilda brott dömts till flere bötesstraff skall dessa bötesstraff även i fortsättningen sammanräknas. I propositionen motiveras detta med att domstolarna och verkställighetsmyndigheterna ej alltid till sitt förfogande har så fullständiga uppgifter om en persons skilda straff att det i detta fall vore möjligt att utdöma ett gemensamt straff på ett korrekt sätt. Ett gemensamt bötesstraff blir således tillämpligt enbart då straff utdöms för alla brott på en gång vid samma rättegångstillfälle.

Det gemensamma straffet skall enligt förslaget utmätas med tillämpning av stadgandena i SL 6 kap. om straffmätning. Straffet skall utmätas så att det står i rättvist förhållande till brottens antal, grovhet och inbördes samband. Eventuella straffskärpnings- och strafflindringsgrunder för något av brotten skall i skälig mån beaktas vid fastställandet av det gemensamma straffet. Om något av brotten är klart grövre än de andra, kan dock det straff som skulle utdömas för detta (om det vore det enda brottet) anses vara tillfyllest även för de övriga brotten.

3. *Det fortsatta arbetet på en totalrevision av den finska strafflagen*

I denna tidning har den finska straffrättskommittén och dess arbete berörts i flere repriser (NTfK 1973, s. 313 f., 1977, s. 102 ff. och s. 186 f.). Sedan kommittén avlåtitt sitt betänkande år 1977 stod det fortsatta beredningsarbetet rätt stilla fram till år 1980. Remissinstansernas utlåtanden samlades visserligen av justitieministeriet och publicerades till valda delar år 1978, men först i mars detta år fortsatte arbetet mer konkret. Då tillsattes av justitieministeriet olika arbetsgrupper med uppdrag att fortsätta beredningsarbetet.

Arbetet koordineras av en ledargrupp som består av sammanlagt elva personer. Som ordförande för denna verkar justitierådet Henrik Grönqvist. I ledargruppens arbete deltar därtill fem projektledare och tre sekreterare. Under ledargruppen arbetar olika mindre arbetsgrupper med begränsade uppdrag (beredning av lagstiftning om ekonomiska brott, förmögenhetsbrott, miljö- och arbetsbrott etc.). Som ett kontrollorgan ovanför ledargruppen finns åter en uppföljningsgrupp som består av justitieministern som ordförande samt sju ledamöter representerande främst olika avdelningar inom justitieministeriet. Avsikten är att ett färdigt utarbetat förslag till ny strafflag skall föreligga före utgången av år 1984.

P. O. Träskman

SVENSK KRÖNIKA

Första halvåret 1980

I. Lagstiftning

Skärpt lagstiftning mot häleri

Som ett led i kampen mot den organiserade brottsligheten har från och med den 1 juli 1980 införts nya regler om häleri. Riksdagen antog regeringens förslag härtill i prop. 1979/80:66 (se NTFK 1979/80 s. 178). Även förslaget i den nämnda propositionen om en ny åtalsregel beträffande arbetsmiljöbrott antogs av riksdagen.

Konkurskarantän

Från och med den 1 juli 1980 gäller också nya regler om näringsförbud i samband med konkurs, s.k. konkurskarantän. Reformen är ett led i den fortgående revisionen av konkurslagstiftningen och i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Reglerna grundar sig på förslag i prop. 1979/80:83.

Enligt hittillsvarande regler får en person som försatts i konkurs inte driva rörelse under konkursen. Nyheten består i att det vid sidan av detta förbud skall finnas ett mer långtgående näringsförbud som förutsätter prövning i det enskilda fallet. Detta näringsförbud skall kunna meddelas gäldenär som är näringsidkare. Om gäldenären är ett aktiebolag eller liknande juridisk person, skall förbud kunna meddelas den som är eller senare än två år innan konkursansökningen gjordes har varit ställföreträdare för den juridiska personen eller som faktiskt handhar eller under nämnda tid har handhaft ledningen eller förvaltningen av företaget.

En grundförutsättning för att näringsförbud skall kunna meddelas är att konkurs har inträffat. Vidare skall den ifrågavarande personen ha förfarit grovt otillbörligt mot sina borgenärer eller på annat sätt ha grovt åsidosatt vad som ålegat honom i hans näringsverksamhet. Förbud skall också kunna meddelas den som upprepade gånger har förekommit i konkurs, om han i näringsverksamhet som har föregått konkurserna har åsidosatt vad som ålegat honom som näringsidkare och näringsförbud är påkallat av särskilda skäl.

Den som meddelats näringsförbud får i princip inte driva näringsverksamhet som är bokföringspliktig enligt bokföringslagen (1976:125). Han får inte heller vara styrelseledamot eller i annan egenskap vara ställföreträdare för aktiebolag eller vissa andra slag av juridiska personer eller — utan att formellt vara ställföreträdare — faktiskt handha ledningen eller förvaltningen av företaget.

Näringsförbud skall kunna meddelas att gälla inte bara under konkursen utan också sedan denna avslutats. Förbudet skall emellertid vara tidsbegränsat. Maximitiden är fem år med viss möjlighet till förlängning.

Frågor om näringsförbud skall prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare.

Den som bryter mot ett meddelat näringsförbud skall kunna dömas till fängelse i högst två år. I ringa fall skall påföljden vara böter eller fängelse i högst sex månader.

Ordningstvakter och väktare

Ordningstakt kallas en person som inte är anställd inom polisväsendet men som av en polismyndighet förordnas att utföra polisbevakning. Vissa regler som gäller för en polisman gäller även för en ordningstakt. Väktare kallas en person som är godkänd för anställning i ett auktoriserat bevakningsföretag och som har till uppgift att utföra bevakningstjänst. En väktare har inte andra befogenheter än vilken medborgare som helst när det gäller att ingripa mot andra personer eller att använda våld för att genomföra arbetsuppgifter.

Ordningstaktarnas och bevakningsföretagens uppgifter och befogenheter har varit föremål för en delvis ganska livlig debatt sedan flera år tillbaka. Ordningstaktar och väktare har också blivit ett allt vanligare inslag i samhällsbilden. Till stor del får detta ses mot bakgrund av att utvecklingen, åtminstone till för ett par år sedan, i allt större utsträckning har gått mot en ordning där företag och andra intressenter köper tjänster av bevakningsföretag i stället för att som tidigare bedriva bevakningen i egen regi med anställd personal. En del befattningar med traditionella tillsynsuppgifter, t. ex. som vicevärd i fastigheter, har också fortlöpande kommit att ersättas med uppdrag åt bevakningsföretag. Ett annat drag i utvecklingen är de strävanden som alltsedan polisväsendets förstatligande har pågått för att frigöra den polisutbildade personalen från uppgifter som har ansetts likaväl kunna utföras av personal med mindre kvalificerad utbildning. Även dessa strävanden har bidragit till att ordningstakt- och väktarverksamheten har utvidgats till att avse nya uppgifter.

Hos allmänheten torde den nu beskrivna utvecklingen inte sällan ha lett till en osäkerhet om olika uniformerade kårers ställning och funktion i samhället. Det har i den allmänna debatten bl. a. satts i fråga om anställningskontrollen och utbildningen av ordningstaktarna och väktarna är tillfredsställande och om den fortlöpande tillsynen av deras arbete är tillfyllest.

På grundval av två betänkanden, (SOU 1978:33) Ordningstaktar och (Ds Ju 1978:4) Bevakningspersonal, har regeringen i prop. 1979/80:122 tagit upp frågan om den rättsliga regleringen av ordningstaktars och väktares verksamhet. I propositionen föreslås en lag om ordningstaktar. Enligt den nya lagen skall ordningstaktar kunna förordnas att medverka till att upprätthålla ordningen vid offentliga tillställningar, allmänna sammankomster, badplatser, lägerområden samt lokaler eller platser för sport, spel eller annan sådan verksamhet liksom vid lokaler eller utrymmen där alkoholdrycker serveras till allmänheten. Om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt skall ordningstaktar kunna förordnas även i andra fall. I lagen regleras vidare bl. a. kvalifikationskrav, förordnande och allmänna åligganden för ordningstaktar. I propositionen behandlas även andra frågor beträffande ordningstaktar. Dessa gäller bl. a. befogenheter, utbildning och utrustning samt avgränsningen av ordningstaktarnas verksamhet från polisens.

I propositionen föreslås också ändringar i lagen (1974:191) om bevakningsföretag. Ändringarna innebär bl. a. att kravet på auktorisation för bevakningsverksamhet utvidgas samt att underlag skapas för en bättre tillsyn över bevakningsföretagen. Vidare berörs frågan om utbildning för den personal som är anställd i ett bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevakningstjänst, dvs. väktare.

Den nya lagstiftningen har antagits av riksdagen och kommer att träda i kraft den 1 januari 1981.

Brott mot rikets säkerhet

Regeringen har nyligen till riksdagen avlämnat en proposition (1979/80:176) om ändringar i bestämmelserna angående brotten mot rikets säkerhet.

Förslaget grundar sig på spionbrottsutredningens betänkande (Ds Ju 1979:6) Översyn av spioneribrottet m. m. Utredningen tillkallades sedan riksdagen år 1976 under stark meningsskiljaktighet hade beslutat om vissa ändringar beträffande de aktuella brotten.

I propositionen behandlas tre brottstyper: spioneri, ryktesspridning till fara för rikets säkerhet och tagande av utländskt understöd.

Beträffande *spioneri* föreslås att straffansvaret utvidgas till att gälla skydd för totalförsvaret i dess helhet. Bestämmelsen formuleras vidare om, så att det klargörs att den under vissa förhållanden är tillämplig även på s.k. politiskt spionage, liksom på industrispionage och annat ekonomiskt spionage.

Ändringarna påverkar inte tillämpningsområdet för bestämmelserna om obehörig befattnings och vårdslöshet med hemlig uppgift.

I fråga om brottet *ryktesspridning till fara för rikets säkerhet* gäller efter 1976 års ändringar att straff för den som framkallar fara för rikets säkerhet genom att sprida falska rykten i princip kan komma i fråga bara under krig eller beredskap.

Spionbrottsutredningen har föreslagit att straffansvaret utvidgas på det sättet att falsk ryktesspridning skall kunna bestraffas också »med hänsyn till annat allvarligt orostillstånd«. Under remissbehandlingen har meningarna om detta förslag gått starkt isär.

Vissa sakliga skäl talar för den föreslagna lagändringen, kommenterar justitieministern i propositionen. Förslaget föranleder emellertid ändring i grundlag (tryckfrihetsförordningen), något som fordrar starka skäl när inte en bred enighet kan uppnås. Med hänsyn härtill och med beaktande av remissinstansernas invändningar har regeringen avstått från att lägga fram något förslag.

Brottsbalken innehöll förut en bestämmelse om straff för den som av främmande makt eller någon som handlar i dess intresse mottar ekonomiskt understöd för att i Sverige driva politisk propaganda. Bestämmelsen upphävdes i samband med 1976 års ändringar efter lottning på grund av lika röstetal i riksdagen.

I propositionen föreslås nu att en bestämmelse mot *tagande av utländskt understöd* införs på nytt. Den föreslagna bestämmelsen har ett mera begränsat tillämpningsområde än den som gällde tidigare. Sälunda föreslås att straff skall inträda bara när understödet bevisligen har kommit från en främmande makt eller från utlandet av någon som handlar för att gå en främmande makt tillhanda. Vidare riktar sig den föreslagna bestämmelsen endast mot propaganda som rör grunderna för rikets statsskick eller något förhållande av betydelse för rikets säkerhet. Ätal för tagande av utländskt understöd förutsätter enligt förslaget regeringens förordnande.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1981.

Dobbleri

Samtidigt med den nyss nämnda propositionen om spioneri m. m. överlämnade regeringen till riksdagen en proposition (1979/80:179) med förslag till skärpt lagstiftning mot dobblerbrott, främst illegal spelklubsverksamhet.

Förslaget bygger på en promemoria som har utarbetats av brottsförebyggande rådet inom ramen för rådets översyn av lagstiftningen mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten.

På senare år har uppmärksammats att det illegala spelet, dobbleriet, har fått en allt mer framträdande roll som ett betydande socialt faromoment och som en inkörsport till annan allvarlig brottslighet. Det finns därför enligt justitieministern all anledning att sätta in ytterligare åtgärder för att motverka dobbleriet. Främst gäller det att motverka att spelklubbar som har stängts efter en polisrazzia — som nu är vanligt — uppstår på nytt i samma fastighet.

Åtgärderna bör därför enligt justitieministern sättas in mot fastighetsägare och andra som hyr ut lägenheter (lokaler eller bostadslägenheter) som används i spelklubsverksamhet.

Enligt gällande rätt torde en fastighetsägare som har hyrt ut en lägenhet där en illegal spelklubb bedrivs kunna dömas för medverkan bara om det kan bevisas att han hade uppsåt att medverka till dobbleribrott vid själva upplåtelsen. I propositionen föreslås nu en ny regel i brottsbalken som innebär att den som inte vid upplåtelsen insåg att lägenheten skulle användas för sådan brottslig verksamhet men som därefter får vetskap om verksamheten, blir skyldig att göra vad som skäligt kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra. Underlåter han detta skall han, om verksamheten fortsätter i lägenheten, dömas till ansvar för medverkan till dobbleribrott.

Som komplettering till denna straffbestämmelse föreslås att i hyreslagen förs in en ny grund för förverkande av hyresrätt bl. a. för det fall att dobbleribrott förövas i en lägenhet. Enligt förslaget förverkas hyresrätten, om lägenheten helt eller till väsentlig del nyttjas för näringsverksamhet eller därmed likartad verksamhet, vilken utgör eller i vilken till ej oväsentlig del ingår brottsligt förfarande. Därigenom kan en hyresgäst skiljas från lägenheten också om denna används t. ex. som illegal spritklubb eller för koppleri.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1981.

Kommittébetänkanden och departementsförslag

Förslag från kommittéer och departement till nya lagändringar i skilda ämnen fortsätter att komma i en strid ström. Här skall kort redovisas tre förslag av vartdera slaget, som alla utom det sistnämnda har det gemensamt att de nu remissbehandlas. Vad gäller promemorian (Ds Ju 1980:4) Förslag till ändringar i narkotikastrafflagen (1968:64) m. m. så blev den i juni 1980 — i stället för remissbehandling — föremål för en s.k. hearing.

Fängelsestraffkommittén (direktiv, se NTfK 1978 s. 265 f) har i delbetänkandet (SOU 1980:1) *Fjorton dagar fängelse. Minimitid för fängelsestraff* föreslagit just det som titeln anger. F. n. är minimitiden för fängelsestraff i Sverige en månad. Den föreslagna sänkningen är inte avsedd att leda till ökat användande av fängelsepåföljden. Avsikten är att domstolarna för de brottstyper, där nu fängelse en månad utdöms, i framtiden skall kunna bestämma straffet till 14 eller 21 dagar.

Den svårösta frågan om formerna för avskaffande av *förvandlingsstraffet för böter* (se NTfK 1977 s. 200 f och NTfK 1978 s. 258 f) har behandlats av viteskommittén i betänkandet (SOU 1980:7) *Kompensation för förvandlingsstraffet*. Såväl regeringen som riksdagen har tidigare uttalat att förvandlingsstraffet i sin nu-

varande utformning bör avskaffas. Kommitténs uppgift enligt direktiven har främst varit att föreslå hur brottfallet av förvandlingsstraffets fördelar borde kompenseras med straffrättsliga regler som riktar sig mot personer som genom olika illojala transaktioner gör sig svåråtkomliga för exekution. Kommittén har löst sin uppgift så att den har ställt brottsbalkens regler (i 11 kap.) om gäldenärsbrott i fokus. Redan gällande rätt ger här enligt kommittén viss möjlighet att ingripa direkt mot verkställighetshindrande åtgärder. Kommittén föreslår också en viss utvidgning av straffansvaret. Utvidgningen innebär att ansvar för gäldenärsbrott skall kunna ådömas även den som vid tidpunkten för en verkställighetshindrande gärning ännu inte har någon bötessskuld men som då har dömts till böter — genom dom eller beslut som ännu inte har vunnit laga kraft. Ansvar bör emellertid inträda endast om bötesdomen sedermera vinner laga kraft.

Integritetsskyddskommittén (se NTfK 1978 s. 259 f och tidigare krönikor) har avslutat sitt arbete med att utge betänkandet (SOU 1980:8) *Privatlivets fred*. I betänkandet behandlas de problem som är förenade med intrång i privatlivet genom användning och spridning av integritetskränkande material. Till skillnad mot vad som gäller i de nordiska grannländerna saknas i Sverige en särskild lagbestämelse som skyddar den enskildes personliga integritet. Kommittén har inte heller lyckats bli enig i om ett sådant skydd bör införas eller ej. Tre ledamöter förordar att brottsbalkens äreskränkingskapitel (5 kap.) kompletteras med en straffbestämelse om »kränkning av privatlivets fred». För detta brott skall den dömas som om annans privata angelägenheter lämnar uppgift, som är ägnad att medföra skada eller lidande för denne. Brottet är subsidiärt till förtal och förolämpning. Liksom vid förtalsbrottet skall ej dömas till ansvar om gärningsmannen var skyldig att uttala sig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han dessutom visar att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den. Fyra ledamöter i kommittén anser att en vidareutveckling av massmediernas självsanerande verksamhet, främst genom Pressens opinionsnämnd, är tillfyllest. En ledamot slutligen önskar förbättra möjligheterna för en förfördelad människa att få ekonomisk ersättning för sitt integritetsintrång.

Vid mitten av 1970-talet uppdagades att stora mängder miljöfarligt avfall grävts ned på en industrifastighet tillhörig bolaget BT Kemi i Teckomatorp. Händelsen aktualiserade frågan om existerande straffbestämmelser om *miljöbrott* var ändamålsenliga. Denna fråga har sedan tagits upp i flera sammanhang, nämligen i miljöskyddsutredningens delbetänkande (SOU 1978:80) *Bättre miljöskydd I*, i brottsförebyggande rådets promemoria (PM 1979:6) *Kriminalisering av förorening av miljön, m. m.* samt i justitiedepartementets promemoria (Dnr 358-80) i anslutning till brottsförebyggande rådets promemoria. I justitiedepartementets promemoria, som bygger på de av brottsförebyggande rådet utvecklade principerna men innebär ett mera allmänt skydd mot miljöfarlig verksamhet, föreslås en ny straffbestämelse bli införd i brottsbalkens kapitel (13 kap.) om allmänfarliga brott, benämnd miljöbrott. För miljöbrott skall den dömas som förorenar mark, vatten eller luft på ett sätt som kan antas medföra sådana hälsorisker för människor eller sådana skador på djur eller växter som inte är av ringa betydelse eller också annan betydande olägenhet i miljön. Detsamma skall gälla den som förorenar betydande olägenhet i miljön genom buller, skakning, strålning eller annat sådant och olägenheten inte är endast helt tillfällig. Kan gärningen med hänsyn till omständig-

heterna anses försvarlig skall inte dömas till ansvar. Straffbestämmelsen är subsidiär till övriga bestämmelser i kapitlet. Straffet för normalbrott är böter eller fängelse i högst två år. Vid grovt brott är maximistraffet fängelse i sex år.

I justitiedepartementets promemoria (Ds Ju 1980:1) med förslag till vissa ändringar i 17 kap. brottsbalken läggs två disparta förslag fram. Förslagen är närmast föranledda av framställningar från rikspolisstyrelsen och socialstyrelsen. I framställningarna har begärts en översyn av straffbestämmelserna om *främjande av flykt* och åtgärder för *kriminalisering av s.k. falska telefonrecept*. Såvitt gäller den första frågan föreslås en mindre omskrivning av paragrafen för att täcka en i rättstillämpningen upptäckt, inte avsedd lucka. Vidare föreslås att förberedelse till främjande av flykt straffbeläggs. Även i detta hänseende är det ett praktiskt fall som har pekat på behovet härav. Omständigheterna var där i korthet följande. Två män blev hejdade av polis under en bilfärd i Västergötland. I bilarna hittade man bl. a. stege, rep, kläder till två män och två förfalskade pass. Vidare anträffades en skiss över Tidaholmsfängelset och en karta med vägar därifrån utmärkta. Vid kontroll framkom att fotografierna på de förfalskade passen föreställde två på Tidaholmsanstalten intagna personer, f. ö. landsmän till dem som färdats i bilarna. Polis och åklagare bedömde saken så att de omhändertagna männen hade varit på väg att försöka frita sina landsmän i Tidaholmsanstalten. Något åtal kunde emellertid inte väckas. — Bakgrunden till det andra förslaget är att det under senare år har blivit allt vanligare att personer som inte haft behörighet att utfärda recept har ringt in sådant per telefon och då uppgivit sig vara en viss namngiven läkare. Frågan huruvida ett sådant förfarande är straffbart har bedömts på olika sätt i doktrin och praxis. I en dom den 14 april 1978 uttalade Svea hovrätt att förfarandet inte var straffbart som förfalskning. I beslut den 11 maj 1978 anslöt sig riksåklagaren till denna hovrätts uppfattning och anförde vidare att förfarandet inte heller kunde medföra ansvar för anstiftan av osant intygande. Riksåklagaren fann därför inte tillräckliga skäl föreligga att underställa målet högsta domstolens prövning. I promemorian föreslås att förfarandet skall kriminaliseras som ett särskilt brott. Den som genom att obehörigen ge sig ut för läkare, tandläkare eller veterinär föranleder att läkemedel utlämnas till honom eller annan i strid mot vad därom är stadgat skall kunna dömas till böter. Brottet föreslås bli kallat föregivande av ställning som läkare, tandläkare eller veterinär.

Narkotikasituationen i Sverige är fortsatt allvarlig. Vid sidan av andra åtgärder diskuteras i en promemoria (Ds Ju 1980:4) om *narkotikastrafflagens* bestämmelser är lämpligt utformade. Vad gäller de lindrigare brotten konstateras att riksåklagaren nyligen i ett cirkulär har rekommenderat en mera restriktiv tillämpning av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse. Åtalsunderlåtelse bör enligt rekommendationen begränsas till fall då fråga är om innehav av endast en rökbit cannabisharts (0,75—1 gram) eller en dos centralstimulantia (0,1—0,2 gram), dvs. en så liten mängd att den normalt inte delas upp och säljs vidare. Med den princip som ligger till grund för kriminaliseringen — att varje oberättigat innehav av ett narkotiskt preparat är straffbart — är det enligt promemorian inte möjligt att avstå från böter i straffskalan — och alltså endast ha fängelse — för de allra lindrigaste fallen.

Vad därefter gäller frågan om påföljd för de allvarligaste brotten diskuteras

först om straffmaximum — f.n. fängelse tio år — bör höjas. Frågan besvaras nekande bl. a. med hänvisning till att redan nuvarande straffmaximum motsvarar det högsta fängelsestraff på viss tid som enligt brottsbalken över huvud taget kan förekomma när fråga inte är om flera brott.

Därefter behandlas spörsmålet om minimistraffet för grovt narkotikabrott — nu fängelse ett år — bör höjas. För en sådan höjning anföras olika skäl. Först anmärks att det stora flertalet av dem som döms för grovt narkotikabrott erhåller straff-tider som ryms inom skalan för normalbrottet (högst fängelse två år) trots att straffskalan för grovt narkotikabrott är ovanligt vid. Detta ger enligt promemorian anledning att ställa frågan om den nuvarande utformningen av lagstiftningen har lett till att brotten i större utsträckning än som kan anses rimligt rubriceras som grova. Om detta är fallet, skulle nämligen utvecklingen på sikt kunna leda till att benämningen grovt narkotikabrott mister sitt värde som uttryck för brottets svårighetsgrad. Genom en höjning av minimistraffet till fängelse två år skulle enligt promemorian brottets straffvärde i förhållande till annan allvarlig kriminalitet klarare markeras. En höjning av minimistraffet skulle vidare sannolikt leda till en generell skärpning av påföljderna för de allvarligaste narkotikabrotten. Detta skulle i sin tur, fortsätter resonemanget i promemorian, underlätta avskaffandet av den särbehandling som nu sker av bl. a. grövre narkotikabrottslingar beträffande villkorlig frigivning. F.n. är det så att villkorlig frigivning utan uttryckligt stöd i lag men grundat på uttalanden av statsmakterna i lagförarbeten beviljas senare för denna kategori än för andra. Ett förslag om att slopa särbehandlingen har nyligen lagts fram i en departementspromemoria (Ds Ju 1979:5) i samband med förslag om att upphäva brottspåföljden internering. I den nu aktuella promemorian påpekas att en övergång till ett system utan särbehandling, om nuvarande straffmättingspraxis i narkotikamål behålls, skulle innebära en faktisk strafflindring för vissa kategorier narkotikabrottslingar. Mot denna bakgrund har systemet inom justitiedepartementet inte bedömts kunna förordas annat än under förutsättning att man samtidigt kan åstadkomma en skärpning av straffen för de grövsta narkotikabrotten. En höjning av straffminimum för grovt narkotikabrott skulle sålunda öppna vägen för en övergång till ett mera ändamålsenligt system i fråga om villkorlig frigivning. Slutsatsen i promemorian blir att minimistraffet för grovt narkotikabrott bör höjas till fängelse två år. Den skärpning av straffen för de allvarligaste brotten som åsyftas bör enligt promemorian inte träffa alla de gärningar som nu bedöms som grova narkotikabrott. Narkotikaberoende missbrukare — ofta ungdomar — som överlåter eller medverkar till överlåtelse av narkotika med det huvudsakliga syftet att finansiera sitt eget missbruk och sitt uppehälle i övrigt bör inte drabbas. För att nå detta mål föreslås i promemorian att rekvisiten för att ett narkotikabrott skall bedömas som grovt skrivs om. De kriterier som berör kvantiteten hanterad narkotika föreslås utbyttas mot kriteriet att gärningen har varit av hänsynslös art. Härmed avses t. ex. fall där det aktuella preparatet är särskilt farligt (t. ex. heroin av hög koncentration) eller där fråga har varit om systematiskt bedriven överlåtelse till skolelever eller annan ungdom eller till intagna på anstalter.

II. *Brottsförebyggande rådet (BRÅ)*

Enklaste sättet att få kontinuerlig och mer utförlig information om verksamheten inom BRÅ är genom den tidskrift — *brå-apropå* — som rådet ger ut. Tidskriften utkommer med fyra nummer per år och erhålles kostnadsfritt. Redaktionen postadress är Atlasmuren 1, 2. tr., S-113 21, Stockholm. Årets första nummer var ett temanummer om *kvinnomisshandel*. Artiklarna i tidskriften utgjorde en del av underlaget för en större konferens kring samma tema som avhölls i maj i Stockholm. Rådet kommer senare — med konferensen som underlag — att presentera ett handlingsprogram mot kvinnomisshandel.

Seminarie- och konferensverksamhet utgör en viktig del av BRÅs verksamhet. Ett par större konferenser som skulle avhållits under våren — om ekonomisk brottslighet med företrädare för de fackliga organisationerna och om alternativ till frihetsstraff — fick dock inställas på grund av arbetsmarknadskonflikten. Bland dem som avhölls kan nämnas en konferens om *snatleri* under mars månad. Konferensen är dokumenterad i en tryckt konferensrapport som innehåller artiklar av representanter för departement, åklagarväsende, polisen, handeln och juridisk och kriminologisk forskning. I början av juni hölls, på uppdrag av bl. a. fängelsestraffkommittén, en tredagarskonferens om *straffvärde*. Forskare från Sverige, Finland, England, Holland och Polen belyste ur olika infallsvinklar problem kring rättvisa, rättsmedvetande, allmänprevention, straffmätning och påföljdsval. En tryckt konferensrapport kommer att ges ut. Andra konferenser och seminarier har bl. a. handlat om *olämpliga ungdomsmiljöer, skolproblem, unga lagöverträdare och rattfylleri*.

I början av året gav BRÅ ut den årligen återkommande analysen över brottsstatistiken, *Brottsutvecklingen. Lägesrapport 1979* (Rapport 1980:1). Årets rapport innehåller förutom den sedvanliga analysen ett antal fristående artiklar. Chefen för rådets utvecklingsenhet, Eckart Köhlhorn, skriver om rättssystemets reaktioner på den ökade brottsligheten. Kanslichefen vid rådet, Bo Svensson skriver om påföljdssystemet i omvandling. Sekreteraren i analys- och prognosgruppen, Rolf Dahlström, gör en särskild analys av statistiken över arbetsmiljöbrott. Slutligen finns även en översikt över rådets stöd till enskilda forskare.

Rådet har vidare givit ut en engelskspråkig sammanfattning av den under hösten 1979 utgivna stora rapporten om det s.k. Sundsvalls-projektet (*Non-Institutional Treatment and rehabilitation. An evaluation of a Swedish correctional experiment. Shortened version, Report No 7*). Projektet, som inleddes 1972, är det i sitt slag största kriminalpolitiska experimentet i Norden någonsin. Frivårdsorganisationen i Sundsvall tillfördes kraftigt ökade resurser av olika slag och projektets målsättning var att utvärdera den eventuella rehabiliterande effekten på frivårdsklientelet av de ökade insatser som resursökningen kunde medföra. I huvudsak var resultatet negativt. Bättre resultat av vården uppnåddes ej. Huvudansvarig för projektet och rapporterna har varit Eckart Köhlhorn.

Inom ramen för det inom rådet bedrivna översynsarbetet av lagstiftning mot organiserad och ekonomisk brottslighet har publicerats två förslag. Det ena gäller *Likvidationsförfarandet enligt aktiebolagslagen* (PM 1980:1). BRÅ föreslår där att fattiglikvidationerna avskaffas. Bakgrunden är att de för ekonomiska oegentligheter utnyttjade fattigkonkurserna numera avskaffats varför det finns anledning att befara att istället fattiglikvidationerna kan komma att utnyttjas för att dölja

ekonomisk kriminalitet. Enligt förslaget skall fortsättningsvis alltid rätten utse likvidator, auktoriserad eller godkänd revisor skall alltid finnas och det skall alltid utredas om det finns skäligen anledning att anta att gäldenärsbrott förekommit. Det andra förslaget, *Beskattning av räntefria lån* (PM 1980:2), riktar sig mot en allt oftare förekommande s.k. skattefria löneförmån eller fringe benefit. Arbetsgivaren ger arbetstagaren ett större räntefritt lån. Förmånen av detta beskattas idag inte hos arbetstagaren och inte heller behöver arbetsgivaren betala arbetsgivaravgifter. Förslaget innebär att förmånen av sådant lån hos arbetstagaren skall beskattas med belopp motsvarande sedvanlig ränta och att arbetstagaren skall betala arbetsgivaravgift på motsvarande belopp.

Dag Victor

III. Riksåklagarens cirkulär m m

Riksåklagaren har i sin egenskap av högste åklagare under regeringen ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket (7 kap 2 § rättegångsbalken). Det ankommer därvid enligt åklagarinstruktionen (1974:910) på riksåklagaren bl a att bistå åklagarna med råd och upplysningar samt att meddela dem anvisningar i deras tjänsteutövning (4 §).

Riksåklagaren har alltsedan riksåklagarämbetets tillkomst lämnat anvisningar och information av mera generell karaktär i form av cirkulär till åklagarna. Den 1 januari 1965 delades cirkulären upp på tre serier, A för ärenden om administration i allmänhet, B för kamerala ärenden och C för ärenden rörande den egentliga åklagarverksamheten. Sedan den 1 januari 1977 är cirkulären uppdelade på två serier, RÅC I för åklagarverksamheten och RÅC II för den administrativa verksamheten.

Cirkulären var länge riksåklagarens huvudsakliga informationsmedel. Under senare år har emellertid ytterligare informationskanaler tillkommit.

Sedan den 1 januari 1977 har riksåklagaren enligt författningssamlingsförordningen (1976:725) att ge ut en författningssamling, Riksåklagarens författningssamling (RÅFS). I denna kungöres — med vissa undantag — sådana av riksåklagaren meddelade föreskrifter som är att anse som författning enligt lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar. I korthet innebär detta att i RÅFS införes föreskrifter som är bindande för åklagarna, såvida föreskriften inte endast reglerar åklagarväsendets inre förhållanden. De föreskrifter som kungöres i RÅFS utges emellertid också i riksåklagarens cirkulärsamling.

Bland de ytterligare informationskanaler som tillkommit under senare år kan nämnas följande. I serien Meddelande om nya rättsfall publicerar riksåklagaren fortlöpande avgöranden från högsta domstolen som är av intresse för åklagarna. Syftet härmed är att snabbt få ut information om ett avgörande i avbidan på att det publiceras i Nytt juridiskt arkiv. I RÅ-nytt informerar riksåklagaren om bl a uttalanden och avgöranden som inte anses böra återges i cirkulärform. Vidare kan nämnas två handböcker rörande strafförelägganderutinen av vilka del 2, Anvisningar för utskrift av strafföreläggande, har getts ut och del 1, Författningar, föreskrifter m m, är under utarbetande.

Genom de nya informationskanalerna har förutsättningarna för vad som bör ges ut i cirkulärform ändrats väsentligt. Cirkulären kan på ett annat sätt än tidigare

begränsas till sådant som har betydelse på längre sikt och sålunda har längre varaktighet. Bl a på grund härav företogs nyligen inom riksåklagarens kansli en översyn av hittills utgivna cirkulär rörande åklagarverksamheten. Utgångspunkten var därvid att de cirkulär som blivit inaktuella på grund av ny lagstiftning eller eljest till följd av ändrade förhållanden och cirkulär med ett innehåll som numera finns lätt tillgängligt på annat sätt inte borde ingå i en aktualiserad cirkulärsamling. Exempel på cirkulär som gallrats ut är de som innehåller rättsfallsredogörelser eller information om ny lagstiftning som senare har behandlats i någon lagkommentar.

De cirkulär som blivit kvar efter översynen har tryckts om och tagits in i en särskild pärm, Cirkulärsamling RÅC I, till vilken upprättats ett nytt register. Den aktualiserade cirkulärsamlingen utgavs i januari 1980.

Även myndigheter och personer utom åklagarväsendet har möjlighet att genom abonnemang få del av riksåklagarens cirkulär och andra löpande publikationer. Hänvändelse kan härvid ske till byråassistenten Wiveca Borgendahl, Riksåklagarens kansli, Box 14119, 104 41 Stockholm (tel. 08/63 12 00).

Uno Hagelberg

IV. Kriminalvårdsstyrelsen

KVS rapport nr 33, *Lagen om kriminalvård i anstalt — en undersökning om tillämpning*, publicerades i januari 1980. Undersökningen bygger på ett 15 %-igt stickprov av samtliga villkorligt frigivna under 1977. Tillämpningen av lagen om kriminalvård i anstalt har granskats i vissa delar. Resultaten i rapporten pekar på att placeringsbeslut och placeringsproblem behöver analyseras mer ingående. Rapporten visar också att händelser, som bedöms som misskötsamhet, är vanligt förekommande. Det betraktas dock som anmärkningsvärt att förflyttning används som disciplinåtgärd i den utsträckning som framgår av undersökningen. Vistelsetiderna vid frigivningsanstalterna är förhållandevis korta jämfört med de strafftider som de intagna haft. Detta inverkar negativt på frigivningsförberedelserna. Ytterligare undersökningar, ehuru av mer kvalitativ karaktär, behövs rörande lagens tillämpning.

KVS rapport nr 34 publicerades i mars 1980 och handlar om *drogmissbruk bland häktade i Stockholm* under perioden från och med hösten 1976 till och med hösten 1978. Undersökningen har genomförts vid narkomanvårdsteamet på häktet i Stockholm och bygger på intervjuer med ett stickprov ur häktningspopulationen. 85—90 % av de intervjuade föredde ett aktuellt alkohol- och/eller narkotikamissbruk. Narkotikamissbrukarna, inklusive personer som missbrukar både alkohol och narkotika, utgjorde mellan 57 och 67 %. Mer än hälften av de intervjuade var yngre än 30 år; mer än en tredjedel av dessa hade påbörjat sitt missbruk före 15 års ålder. Sambandet mellan drogmissbruk och kriminalitet diskuteras i rapporten. Av undersökningen framgår att endast 35 % i den undersökta populationen haft kontakt med olika vårdorgan på grund av ett aktuellt missbruk. Olika åtgärder för att minska narkotikamissbruket diskuteras.

Kriminalvårdsstyrelsens socialvårdssektion redovisar för en ny verksamhet, som drivs med stöd av § 34 lagen om kriminalvård i anstalt, i en rapport som heter *Vård i enskilt hem — rapport från en konferens arrangerad av kommunförbundet*

och kriminalvårdsstyrelsen ang. familjevård av vuxna missbrukare, 8—9 april 1980. Verksamheten är f.n. i högsta grad experimentell. Rapporten redovisar för två huvudprojekt. Det första är ett gemensamt projekt för kriminalvården och Stockholms kommun. Det andra projektet har startats i samarbete med Stiftelsen Smålandsgårdar och drivs tillsammans med försäkringsbranschen. I initialskedet läggs tonvikten på det mycket omfattande organisatoriska arbete som måste göras för att projekten skall kunna bli framgångsrika. Former för samarbete mellan myndigheter måste klargöras; detsamma gäller former för selektion av deltagande familjer och stödets utformning. Först senare kommer man att redovisa hur denna vårdform fungerar rent praktiskt.

Samtliga nämnda rapporter kan rekvireras från Kriminalvårdsstyrelsen, 601 80 Norrköping.

Norman Bishop

V. Svenska Kriminalistföreningens årsmöte

Vid Svenska Kriminalistföreningens årsmöte den 17 april 1980 avgick föreningens ordförande, justitierådet Carl Holmberg. Föreningens vice ordförande, överläkaren Karl-Erik Törnqvist, tackade Holmberg för dennes mångåriga arbete i föreningens styrelse, alltsedan år 1953 och sedan år 1969 som ordförande. Till ny ordförande valde årsmötet riksåklagaren Magnus Sjöberg. Förutom Sjöberg och Törnqvist består styrelsen nu av generaldirektören Bo Martinsson, kriminalvårdsdirektören Paul Samuelsson, byråföreståndaren Märta Gabrielson, docenten Nils Jareborg, avdelningsdirektören Tommy Lindström, advokaten Marianne Wolff, professorn Ulla Bondeson, justitierådet Per Jermsten, professorn Lars Lidberg och hovrättsassessorerna Claes Örn, sekreterare och kassaförvaltare.

Vid årsmötet diskuterades ämnet »Utlänningar och brottslighet«. Inledare var byrådirektören Thomas Birath, invandrarverket, byrådirektören Rune Heiwe och avdelningsdirektören Tommy Lindström, rikspolisstyrelsen, professorn Alvar Nelson, Uppsala universitet, och Georgios Tsokanis, ordförande i Grekiska riksförbundet.

Föreningen hade glädjen att gästas av Den Norske Kriminalistforenings nye ordförande, forskningssjefen Ragnar Hauge.

Claes Örn